

והרי **טלטול** הלולב כטלטול עצים **בעלמא** הוא נחשב, ואם כן, לידחי שבת, ומה טעם ראו חכמים לגזור ולבטל את המצוה?!?

אמר רבה: גזרה שמא יטלנו ללולב בשבת בידו, וילך ברשות הרבים אצל מי שהוא בקי בנענוע הלולב או בברכת הלולב, כדי ללמוד ממנו את סדר הנענועים או הברכות, ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים. גא-א

ואותו חשש היינו טעמא לגזירה דשופר.

והיינו נמי טעמא לגזירה דמגילה.

שמנעו חכמים את קיום מצותם בשבת, מחמת החשש שיבואו לטלטלם ברשות הרבים, כדי לילך אצל בקי ללמוד.

ופרכינן: **אי חכי**, שיש לחוש שמא יעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים, אם כן, יום ראשון של חג שחל בשבת, נמי ניחוש לכך, ונגזור שלא ליטול בו לולב במקדש.

ומשנינן: ביום טוב ראשון שחל בשבת אין לחשוש שיבואו לטלטל את הלולב ברשות הרבים, כי הוא תקינו ליה רבנן שיטלנו רק בביתו, ולא יטלנו במקדש. ומכח הגזירה הזאת יזכרו שלא לטלטלו ברשות הרבים.

ופרכינן: **התינח אחר תקנה**, שפיר אין לגזור ביום טוב ראשון שחל בשבת, היות וזכור הוא שלא להוציאו, מכח התקנה שנוטלו בביתו ולא במקדש.

אבל קודם שתיקנו בית דין תקנה זאת שיטלנו בביתו ולא במקדש — **מאי איכא למימר?** מדוע התירו ליטול במקדש ולא חששו שמא יטלטלנו ברשות הרבים, כמו שחששו בשבת חול המועד.

וכיון שנדחה חילוק זה, מחלקת הגמרא חילוק אחר:

אלא, יום טוב ראשון, שמצות נטילת לולב חשובה בו, היות דאיתיה שיש בו מצות לולב מן התורה גם בגבולין, מחוץ למקדש, לפיכך לא גזרו ביה רבנן שלא ליטלו בשבת [ובתחילה לא גזרו לא במקדש ולא בגבולין].

אבל הנך, שאר הימים, דליתנחו, שאין בהם חיוב נטילת לולב מן התורה בגבולין אלא רק במקדש — הרי כיון שהם פחות חשובים מהיום הראשון, גזרו בהו רבנן שלא ליטול לולב בשבת במקדש, מחמת החשש שמא יטלנו בידו, וילך אצל בקי ללמוד, ויעבירונו ארבע אמות ברשות הרבים.

ופרכינן: **אי חכי**, שבתחילה לא גזרו חכמים על נטילת לולב במקדש ביום טוב ראשון שחל בשבת משום חשיבותו של הלולב באותו יום, כיון שניטל בו גם בגבולין מן התורה.

אם כן, **האידינא**, בזמן הזה — נמי לא נגזור שלא ליטלו ביום טוב ראשון שחל בשבת, מחמת חשיבותו. שהרי ביום הראשון לולב ניטל מן התורה אפילו בגבולין.

ומשנינן: **אנן**, אנו, המצויים בכבל — לא ידעינן בקיבוץ דירחא, שאין אנו יודעים בודאות מתי הוא היום הראשון, כי יתכן שעברו בית הדין בארץ ישראל את חודש אלול, ואז חל היום הראשון של יום טוב רק למחר, ואין נוהגת בשבת זו מצות לולב.

וכיון שאינו בודאי היום טוב הראשון, לכן גזרו חכמים על בני כבל שלא ליטול לולב

בשבת, מחמת החשש שמא יעבירונו ברשות הרבים.

ופרכינן: אם כן, אינהו, בני ארץ ישראל, דידיעי בקיבוץ דירחא, וידוע להם שאכן נוהגת מצות לולב מן התורה באותו יום אפילו בגבולין — לידחו לשבת, שיטלו בה לולב ביום טוב ראשון שחל בשבת אף בזמן הזה. שהרי בשבת שנוהגת בה מצות לולב מן התורה בגבולין לא גזרו בה חכמים שלא ליטול.

ומשנינן: אין הכי נמי! יש להם לבני ארץ ישראל ליטול לולב בשבת הזו גם בזמן הזה.

אכן למסקנה, יתבאר לקמן בגמרא [מד א] שגם בארץ ישראל אין נוטלים לולב בשבת אלא בזמן שהיה הבית קיים.

ומביאה הגמרא ראייה שכך אמנם נוהגים בני ארץ ישראל הלכה למעשה.

דתנן חדא, במשנתנו: ביום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת — כל העם מוליכין את לולביהן לחר הבית.

ותנן אידך, בפרק הקודם [מא ב]: יום טוב ראשון של חג שחל להיות בשבת, כל העם מוליכין מערב שבת את לולביהן לבית הכנסת.

וכדי שלא תהיה סתירה בין שתי הברייתות, עלינו לתרץ שיש לחלק בין זמן המקדש לזמן שלאחריו. שבזמן המקדש היו מוליכין את לולביהם בערב שבת למקדש. ואילו לאחר שנחרב, מוליכין בערב שבת את לולביהם לבית הכנסת.

שמע מינה: כאן — בזמן שבית המקדש קיים, מוליכין לולביהם למקדש.

כאן — בזמן שאין בית המקדש קיים, מוליכין לולביהם לבית הכנסת.

ומסקינן: אכן שמע מינה שבני ארץ ישראל נוטלים לולב ביום טוב ראשון שחל בשבת גם לאחר שנחרב בית המקדש, ולא גזרו עליהם חכמים שלא יטלו.

והוינן בה: ולולב, דאיתיה מן התורה ביום טוב הראשון אפילו בגבולין — מנא לן?

ומשנינן: מהא דתניא: כתיב בפרשת אמור [ויקרא כג] "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר, כפת תמרים, וענף עץ עבות וערבי נחל".

ודורשת הברייתא את לשון הכתוב:

"ולקחתם" — שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד.

"לכם" — משלכם. לחוציא את השאול ואת הגזול.

"ביום" — יתורא הוא. שהרי יכול הכתוב לומר "בראשון" גרידא, ובא היתור ללמד שבכל יום שהוא יטלו לולב, ואפילו בשבת.

"ראשון" — משמע אפילו בגבולין, שהרי לא אמר הכתוב שהמצוה היא במקדש.

"הראשון" — מלמד המיעוט של ה"א הידיעה, לומר שלא בכל שבת התיר הכתוב [מהריבוי של "ביום"], אלא רק ביום טוב ראשון. ומכאן למדנו שלולב אינו דוחה אלא יום טוב הראשון [שחל בשבת] בלבד.

ומבארת הגמרא את הברייתא:

אמר מר: "ביום" — ואפילו בשבת.

מכדי, הרי נטילת לולב אין בה כל עשיית מלאכה, אלא טלטול ענף עץ בעלמא הוא. וכי איצטריך קרא למישרי להתיר טלטול של ענף בשבת?

אמר רבא: לא נצרכא לא הוצרך הכתוב להתיר אלא למכשירי לולב, כגון לקצוץ אותו מן המחובר, שהוא מלאכה מן התורה. ואלויבא דהאי תנא:

דתניא: לולב וכל מכשיריו — דוחין את השבת, דברי רבי אליעזר.

ומבאר הגמרא: מאי טעמא דרבי אליעזר להתיר עשיית מלאכות בשבת אפילו כשאינן מגוף המצוה אלא הן רק בגדר "הכנה" עבור קיום מצות לולב?

אמר קרא "ביום", ומילה זאת מיותרת היא [שהיה יכול הכתוב לומר "בראשון" גרידא]. ומהיתור הזה מרבה רבי אליעזר שמכשירי לולב נעשים בכל יום, ואפילו בשבת.

ומבאר הגמרא את מחלוקתם של חכמים ורבי אליעזר:

ורבנן, החולקים על רבי אליעזר — האי יתורא של "ביום", מאי עבדי ליה?

מיבעי ליה צריך יתור זה להשמיענו שנטילת לוב היא רק ביום, ולא בלילה.

ורבי אליעזר, הדורש מ"ביום" להתיר מכשירי לולב, זה שנטילת לולב היא רק ביום ולא בלילה — מנא ליה?

נפקא ליה מסיפא דקרא. הוא לומד זאת מסיומו של הכתוב, העוסק בנטילת לולב במקדש, דכתיב בו "ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים".

וכך היא משמעות הכתוב: ימים ולא לילות!

ורבנן, אי אם נלמד מהתם, מה "ימים" שבפסוק הזה, הוה אמינא איפכא: לילה, הייתי אומר שנטילת לולב מצוה היא גם בלילה, לפי שיש לדון את זמן נטילת לולב בגזירה שוה של "ימים ימים" משיבת סוכה, שגם בה נאמר אותו לשון: "בסוכות תשבו שבעת ימים".

ולכן הייתי אומר: מה להלן במצות ישיבת סוכה, משמעות ה"ימים" היא ימים ואפילו לילות.

אף כאן, בנטילת לולב נמי, הייתי אומר: ימים, ואפילו לילות.

ועדיין יש להסביר:

וזה שמצות ישיבת סוכה גופה נוהגת גם בלילות — מנלן? והרי הכתוב אומר "בסוכות תשבו שבעת ימים", ובפשוטו הוא ימים ולא לילות.

ומביאה הגמרא ברייתא המבארת את המקור לחיוב סוכה גם בלילה.

דתנו רבנן: כתיב [ויקרא כג] "בסוכות תשבו שבעת ימים".

וכך יש לדרוש את משמעות ה"ימים" שבפסוק:

"ימים" — ואפילו לילות!

שמה תאמר: מנין אתה אומר ש"ימים" משמעותם "ימים ואפילו לילות"?

או אינו, ואולי אין כונת הפסוק אלא לומר להיפך — "ימים ולא לילות"?!?

והרי דין הוא, שיש ללמוד ב"בנין אב", שאכן תהא מצות סוכה נוהגת רק בימים ולא בלילות. שהרי:

נאמר כאן בסוכה "ימים", ונאמר בלולב "ימים".

מה להלן, בלולב, ימים ולא לילות, שנאמר "ביום הראשון".

אף כאן, בסוכה, ימים ולא לילות.

תשובתך: או כלך [אולי תפנה ותלך] לדרך זו, המלמדת שמצות סוכה נוהגת גם בלילות:

נאמר כאן בסוכה "שבעת ימים", ונאמר בשיבת אהרן ובניו במקדש בימי המלוואים "שבעת ימים".

מה להלן, בימי המילואים, ישבו אהרן ובניו במקדש שבעת ימים ואפילו לילות — אף כאן, בסוכה, יש לישב בה שבעת ימים, ואפילו לילות.

והראיה שיש לדמות את ישיבת סוכה לימי המילואים ולא לדמות אותה ללולב, כי נראה למי דומה מצות סוכה, האם ללולב או לימי המילואים.

הרי דנין סוכה, שהיא דבר שמצותו נוהגת

במשך כל היום כולו, מימי המילואים, שמצות הישיבה של אהרן ובניו במשכן במשך ימי המילואים היא דבר שמצותו במשך כל היום.

ואל יוכיח לולב לסוכה, היות ולולב הוא דבר שמצותו שעה אחת, בשעת נטילה בלבד, פעם אחת ביום, ואילו סוכה מצותה נמשכת במשך כל היום.

שמה תאמר, הרי מצד שני יש לומר:

או כלך לדרך זו: דנין סוכה שהיא דבר שמצותו נוהג לדורות, מלולב שגם הוא דבר שמצותו לדורות.

ואל יוכיחו שבעת ימי המלוואים, שאין הם נוהגין לדורות!?

תשובתך: תלמוד לומר בלימוד של גזירה שוה בין סוכה ובין שבעת ימי המילואים [ולא בלימוד של "בנין אב"]:

"תשבו תשבו" — לגזירה שוה. מג-ב

נאמר כאן בסוכה "בסוכות תשבו שבעת ימים"

ונאמר במלוואים: [ויקרא ח] "ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה, שבעת ימים".

מה להלן, במילואים, ימים ואפילו לילות.

אף כאן, בסוכה, ימים ואפילו לילות.

שנינו במשנה: **ערבה שנוהגת שבעה** — כיצד? יום השביעי של ערבה שחל להיות בשבת, נוהגת אז מצות ערבה שבעה ימים, ואפילו בשבת.

והוינן בה: **ערבה ביום השביעי של חג שחל**